

**LOTTERI
INSPEKTIONENS**

**SKRIFT
SERIE**

Nr 4
2013

Utgiven av

LOTTERI
INSPEKTIONEN

Lotteriinspektionens skriftserie 4-2013

Har du synpunkter på ämnesområdena eller innehållet i artiklarna? Vill du kanske bidra med en egen artikel? Kontakta i så fall skriftseriens redaktör, My Hamrén.

Författarna svarar själva för de sakuppgifter och åsikter som framkommer i artiklarna.

Redaktör: My Hamrén 0152-650 174,
my.hamren@lotteriinspektionen.se

Formgivning: Edita Västra Aros AB
Tryck: Edita Västra Aros AB, Västerås 2013

Spelrätt

Av Torbjörn Ingvarsson, Uppsala universitet

Torbjörn Ingvarsson disputerade år 2000 vid Juridiska fakulteten i Stockholm på avhandlingen Borgensliknande säkerhetsrätter. Efter att ha arbetat som lektor vid Internationella handelshögskolan i Jönköping i några år, anställdes han som lektor vid Juridiska fakulteten i Uppsala. Där blev han docent i civilrätt 2011. Torbjörns forskning har huvudsakligen rört allmän avtalsrätt, borgen, försäkring och fordringsrättslig frågeställningar. Resultaten av forskningen har publicerats i ett flertal böcker och artiklar. Här kan boken Ogiltighet och rättsföljd (2012) och artiklarna Spel och osedliga avtal (2004) och Pengar luktar inte – eller gör de det? (2011) särskilt nämnas.

Inledning

När jag som barn lärde mig enkla kortspel, var det alltid med förmaningen, att man inte spelade om pengar. Möjligen kunde man spela om tändstickor eller gamla mynt, men inte om pengar. Varningen att inte spela om pengar kom naturligtvis ur kollektivt dåliga erfarenheter av spelandets elände, ofta sammankopplade med övermäktiga skulder, dryckenskap och kriminalitet.

Min egen bild av spel och vadslagning bryts nu dagligen mot budskapet i annonser och reklam: Spel och vadslagning om pengar har blivit vardag. Med fler som spelar och ökade möjligheter att spela, ställs också nya frågor om spelandet och hur avtal om spel och vad egentligen skall förstås. Avtal om spel och vadhållning kan enligt en fast uppfattning i svensk och över huvud taget nordisk rätt inte genomdrivas med rättsordningens hjälp och denna hållning har inte ändrats nämnvärt av den ökande omfattningen av spel och vadslagning.¹

Från rättsregeln att överenskommelser som grundas på spel och vadslagning inte är bindande finns det viktiga undantaget, att sådana avtal är bindande om staten givit tillstånd till att bedriva verksamheten. Avtalsrättsliga och allmänna obligationsrättsliga regler skall därför i huvudsak gälla som vanligt, men i rättsvetenskapen framhålls ändå att rättsverkningarna av överenskommelserna måste styras av att det är fråga om spel och vadslagning.² Som kommer att framgå i det följande visar praxis från domstolarna samma vacklande hållning i dessa frågor och de allmänna avtalsrättsliga reglerna tycks inte få fullt genomslag ens när spelet eller vadslagningen sker med erforderligt tillstånd.

Det går att urskilja flera olika relationer där *civilrättsliga problem* skulle kunna tänkas uppkomma. För det första kan förhållandet mellan arrangören och deltagaren i en tävling tänkas ge upphov till fordringar. Man kan också tänka sig att deltagarna i en tävling har förpliktelser mot varandra, utan att de i egentlig mening slutit avtal med varandra. Den tredje relationen som kan ge upphov till problem är den mellan den som tillhandahåller möjligheten att spela eller slå vad och spelarna eller vadhållarna. Arrangören kan vara någon helt annan än den som anordnar själva tävlingen som vadet eller spelet gäller, men kan givetvis ha starkare eller svagare anknytning till arrangemanget. I vissa fall är vadslagningen helt frikopplad från spelet eller den ovissa händelse vadet gäller. Slutligen kan relationen mellan dem som slår vad också vara av betydelse, så att förpliktelser av olika slag uppkommer på grund av att de slår vad enligt spelets regler. Alla regler om rättsverkningar av överenskommelser som har sin grund i spel eller vadslagning är snarlika i de nordiska länderna.

¹ Rättsliga aspekter på överenskommelsen som grundas på spelande och vadslagning har behandlats i skilda sammanhang. Här kan allmänt hänvisas till min framställning *Spel och osedliga avtal* SvJT 2004 s. 739-758, *Agell* Om spelvinster, hederskulder och väntjänster i Fs Nial, Stockholm 1966 s. 1-29 som även publicerats med en efterskrift i *De Lege Upp sala* 1993 s. 327-353 och *Gomard & Skoogard* Tipning og obligationsret U 1979 B s. 245-263, samtliga med vidare hänvisningar.

² Jfr angående hållningen i dansk rätt uttalandet av *Gomard & Skoogard* Tipning og obligationsret s. 248: »Udsagnene i juridisk teori og praksis om, at autoriseret eller tilladt lotteri, totalisatorspil o[g] lign[ende] er lovligt, betyder bl[and]t a[ndet], at aftaler om deltagelse i sådant spil i det store og hele indgås og har virkning efter formuerettens almindelige regler om aftaler. Udsagnet kan derimod ikke tages som udtryk for, at kontraktsforholdets særlige beskaffenhed er helt uden betydning for kontraktens retsvirkninger.«

Stöd för resonemangen kommer därför i det följande att sökas i såväl svensk rätt som från dansk och norsk praxis.

Utöver de civilrättsliga spörsmål som spel och vadslagning ger upphov till, finns även flera intressanta *offentligrättsligt präglade frågeställningar*. Inte minst har konkurrensrättsliga frågor om etableringsfrihet aktualiserats i flera sammanhang. Redan i RÅ 2004 ref. 95 konstaterade Regeringsrätten (numera Högsta förvaltningsdomstolen) att EG-domstolen »just på spelområdet visat en betydande tolerans mot i medlemsstaterna allmänt förekommande, kraftiga begränsningar i de fördragsgrundade friheterna att erbjuda och ta emot tjänster och att etablera sig inom unionen«, och i sak står sig detta konstaterande ännu. Även skärningen mot tryck- och yttrandefrihet har periodvis diskuterats livligt. Bland annat har det så kallade främjandeförbudet, som numera finns i 38 § lotterilagen, varit föremål för bedömning i flera mål. Bestämmelsen innebär bland annat att det normalt är förbjudet att främja deltagande i ett inom landet anordnat lotteri som inte är tillåtet eller ett utom landet anordnat lotteri. I NJA 1961 s. 715 slog Högsta domstolen fast, att så kallade lotterimeddelanden, alltså i huvudsak annonsering för spel och vadslagning samt publicering av resultatlistor i syfte att främja spelande, utgör en egen grupp av gärningar som undantas från tryckfriheten och att publiceringen alltså inte alltid omfattades av tryckfrihetsförordningens skydd. I avgörandet RÅ 2010 ref. 115 I uttalade Regeringsrätten att publicering av oddsuppgifter från utländska spelbolag i en tidning hade skett i redaktionellt syfte och att publiceringen därför omfattats av tryckfrihetsförordningens skydd. I RÅ 2010 ref. 115 II ansågs ett föreläggande riktat mot en kvällstidning, vilket enligt sin lydelse generellt förbjöd alla sådana annonser som kunde betecknas som kommersiella och som kom från utländska spelbolag, stå i strid med tryckfrihetsförordningen. Enligt Regeringsrättens dom skulle frågan huruvida publiceringen var skyddad av tryckfrihetsförordningen göras konkret och föreläggande utfärdas med beaktande av omständigheterna i det enskilda fallet. Ett generellt förbud av det slag som utfärdats var därför inte förenligt med tryckfrihetsförordningens skydd. Här kan även HFD 2011 ref. 46 nämnas, där Högsta förvaltningsdomstolen uttalade att det stod i strid med yttrandefrihetsgrundlagen att förbjuda att utländska spelbolags odds exponerades i samband med tv-sända idrottsevenemang. Även om nyss nämnda frågor är intressanta, kommer de i det följande att lämnas åt sidan till förmån för de civilrättsliga problemen.

Tillåtna och otillåtna spel

Den traditionella hållningen är att det inte uppkommer några rättsligt erkända förpliktelser av spel och vad. Regeln har dock det viktiga undantaget, att överenskommelser som uppkommit inom ramen för en verksamhet som bedrivs med erforderliga tillstånd är giltiga. Tillståndet ger alltså en legitimitet åt avtal som grundar sig i spel eller vadslagning och lyfter dem från oförbindande

och oönskade till rättsligt bindande. Överenskommelser som har sin grund i brottsliga förhållanden är aldrig civilrättsligt bindande.³

Lotterilagen (1994:1000) och kasinolagen (1999:355) drar tillsammans med reglerna om dobbleri i 16 kap. brottsbalken (1962:700) upp de huvudsakliga ramarna för tillåten spelverksamhet i Sverige. Enligt 1 § 1st. lotterilagen (1994:1000) är lagen tillämplig på lotterier som anordnas för allmänheten. Med lotteri i lagens mening avses en rad spel och former av vadslagning som nog inte alldeles självklart är lotterier enligt allmänt språkbruk. I 3 § sägs lotteri vara en verksamhet där en eller flera deltagare, med eller utan insats, kan få en vinst till ett högre värde än vad var och en av de övriga deltagarna kan få. Av uppräknningen i bestämmelsen framgår att lottning, gissning, vadhållning och liknande förfaranden samt bingospel, automatspel, roulettspel och täringsspel är lotterier. Stryktipset och vadslagning på hästkapplöpningar faller alltså under lagens tillämpningsområde. Däremot är inte rena tävlingar som sådana tänkta att vara tillståndspliktiga enligt lotterilagen, även om skyldighet att söka tillstånd kan föreligga enligt annan lag eller författning.

Lotterilagen bygger på principen att spel och vadslagning som riktar sig mot allmänheten kräver tillstånd och att verksamheterna skall stå under offentlig kontroll. I grunden kan bara tre aktörer få tillstånd att bedriva tillståndspliktig verksamhet, nämligen hästsporten, folkrörelserna och staten själv. Privata aktörer är i praktiken uteslutna från att erhålla tillstånd.⁴ Enligt 1 § 2 st. lotterilagen skall lagen tillämpas också på bingospel, automatspel, roulettspel, täringsspel och kortspel som inte anordnas för allmänheten, om spelet anordnas i förvärvssyfte. Den som inte sökt och erhållit tillstånd, men ändå anordnar tillståndspliktigt lotteri, kan enligt 52 § lotterilagen föreläggas att upphöra med verksamheten. Föreläggandet får förenas med vite. Utöver denna sanktion ger 54 § lotterilagen stöd för att döma den som uppsåtligen eller av grov oaktsamhet utan tillstånd anordnar lotteri till böter eller fängelse i högst sex månader.

Brottsbalkens 16 kapitel bär rubriken »Om brott mot allmän ordning«. Att brottet dobbleri hamnat i detta sammanhang förefaller mer bero på historiska tillfälligheter än något verkligt inre samband med övriga brott i kapitlet såsom våldsam upplopp, brott mot griftefrid, olaga diskriminering, förgelseväckande beteende och barnpornografibrott.⁵ Möjligen skulle man som i äldre

³ Principen att avtal som har sin grund i brottsliga eller eljest otillåtna beteenden inte kan göras gällande kan verka självklar, men i verkligheten döljer sig svåra avgöranden bakom den. Problemet behandlas i viss omfattning av *Ingnarsson* Pengar luktar inte – eller gör de det? SvJT 2011 s. 1019-1035 med vidare hänvisningar.

⁴ Se SOU 2008:124 s. 90.

⁵ Ända fram till en lagändring 1948 fanns dobbleri bland sedlighetsbrotten, men därefter har det sammanförts med brotten mot allmän ordning.

kommentarer till kapitlet kunna säga, att brotten »innebär en kränkning av medborgarnas känsla för vad sedlig ordning bjuder«,⁶ men ganska lite går att utvinna om skälet till straffbeläggandet genom placeringen.

Förutsättningarna för straffbarhet enligt brottsbalkens regler är andra än enligt lotterilagen. Arrangören av ett spel kan därför fällas till ansvar enligt lotterilagen för verksamhet som inte är straffbar enligt brottsbalkens regler. En illustration av den praktiska betydelsen av denna skillnad ges av bedömningen i NJA 2011 s. 45. Avgörandet gällde åtal för grovt dobbleri. Kärnan i målet var huruvida framgång i olika varianter av poker var så beroende av skicklighet, att ansvar för dobbleri inte kunde komma ifråga. I tidigare praxis hade genomgående poker ansetts vara äventyrligt spel och därmed förbjudet enligt dobbleribestämmelsen. I målet argumenterade emellertid de åtalade bland annat för att framgång i pokervarianten Texas Hold'em i turneringsform mer berodde på skicklighet än slump. Högsta domstolen fann, efter att ha beaktat de skäl som anförts till att skicklighetsmomentet skulle vara det övervägande, att det inte var fråga om dobbleri och motiverade detta ställningstagande på följande sätt:

»I huvudturneringen fanns en på förhand bestämd nivå för insatserna. Spelarna slogs ut allteftersom de förlorade sina marker. Turneringen var avsedd att pågå i tre dagar. Det är uppenbart att det slumpmoment som består i hur korten fördelas – som har stor betydelse för utgången av enskilda givar – spelar en underordnad roll i en turnering av det slaget.«

Utgången i målet innebär inte på något sätt att det nu är fritt fram att anordna pokerspel, eftersom tillstånd enligt lotterilagen fortfarande krävs. Domens enda egentliga innehåll är att arrangörerna inte kan straffas med stöd av brottsbalkens regler, medan påföljd med stöd av lotterilagens straffbestämmelser fortsatt är möjliga även om skickligheten skulle vara det övervägande momentet i ett spel.

Högsta domstolens bedömning kan jämföras med den som danska Højesteret gjorde i U 2009.2392 H. I dansk rätt finns regler som motsvarar den svenska brottsbalkens dobbleribestämmelser i § 203-204 straffeloven. Även i dansk rätt är anordnande av hasardspel och vadslagning straffbelagt om inte tillstånd givits för verksamheten. I det danska fallet avgjorde Højesteret en fråga som i allt väsentligt var densamma som i det svenska avgörandet. Det rörde sig alltså även här om pokervarianten Texas Hold'em i turneringsform. Højesteret var inte enig om bedömningen, men majoriteten fann att framgång i Texas Hold'em i turneringsform till stor del berodde av skicklighet. Trots

⁶ Kommentar till brottsbalken, band II, Stockholm 1982 s. 219. I senare upplagor har den värderande inledningen uteslutits. Jfr även prop. 1972:96 s. 10.

detta konstaterande, fann majoriteten anordnandet vara straffbart enligt straffeloven och motiverade utgången på följande sätt:

»Et hovedformål med forbuddet i straffelovens § 204 mod at foranstalte utilladt hasardspil på offentligt sted er at modvirke letsindighed og spilleafhængighed, og der må derfor ved afgrænsningen af begrebet hasardspil tillige lægges vægt på, i hvilket omfang det pågældende spil erfaringsmæssigt skaber risiko herfor. Det må lægges til grund, at denne risiko også består ved poker i turneringsform, bl.a. fordi en mindre erfaren deltager let kan undervurdere dygtighedens betydning og lade sig lokke af håbet om en tilfældig gevinst.«⁷

Den omständigheten att skicklighet var av stor betydelse för framgång i spelet räckte alltså inte för att undgå straffansvar, eftersom pokervarianten ändå utsatte spelarna för stora risker. Det är inte utan att man frågar sig, varför arrangerandet av samma spel anses tillåtet, om än tillståndspliktigt, på den här sidan Öresund, medan samma beteende i Köpenhamn är straffbart.

Även om utgången i den straffrättsliga delen blev olika, finns det anledning att påpeka att pokerturningarna ändå hade krävt tillstånd. Utan sådant tillstånd faller de eventuella kraven mot spelarrangören ner i läran om att spelskulder är hedersskulder och rättsordningen tillhandahåller inte möjligheter att få ut vinst eller kräva in spelskulder. Möjligen vore det tänkbart att följderna vid avvecklingen av de avtal som slutits gestaltar sig olika beroende på om betendet är straffbart med stöd av brottsbalkens regler eller lotterilagens specialbestämmelser. Straffbestämmelserna i balken respektive lagen har visserligen likartade syften, men de täcker inte varandra helt. Medan kriminalisering av dobbleri i brottsbalken huvudsakligen motiveras med att det utgör ett brott mot goda seder och god ordning,⁸ har lotterilagen till syfte att förhindra kriminalitet, motverka sociala och ekonomiska skadeverkningar, skydda konsumenterna och att styra överskottet.⁹ När ett avtal skall avvecklas eller då det måste avgöras vilka förpliktelser som följer av att arrangera eller delta i spel eller vadslagning, bör dessa olikheter i syfte bakom förbudsbestämmelserna beaktas.¹⁰ I praktiken torde emellertid skillnaderna bli små.

Spel som är förbjudna som dobbleri kan ändå ge upphov till fordringar som erkänns av rättsordningen. Detta påstående kan illustreras med de två fall som gällde de så kallade Köpingsmästerskapen i poker som arrangerades utan

⁷ U 2009.2392 H, majoritetens domskäl, referatet s. 2404.

⁸ Se departementschefens uttalanden i prop. 1972:96 s. 11 som sedan återges i senare ändringar till bestämmelsen.

⁹ SOU 2008:124 s. 90.

¹⁰ Se min framställning Ogiltighet och rättsföljd, Stockholm 2012, där frågan om hur olika syften möts i motivkretsar inverkar på hur ogiltighetens rättsföljder bestäms på s. 56-66.

tillstånd. Mitt under spelet tog sig polisen in i lokalen, avbröt tävlingen och beslagtog spelinsatserna. I det första målet, som refereras i NJA 1985 s. 316, fann Svea Hovrätt arrangören skyldig till dobbleri. Högsta domstolen hade därefter i samma mål tagit ställning till om de satsade pengarna kunde förverkas med stöd av brottsbalkens regler, men funnit att detta inte kunde ske.¹¹ Då pengarna inte kunde förverkas med stöd av brottsbalkens regler, ville staten ta medlen i anspråk för att täcka fordringar mot spelarrangören.

I den därpå följande tvisten, som refereras i NJA 1989 s. 768, avgjordes frågan om spelinsatserna var att betrakta som spelarrangörens medel eller om de endast innehades med redovisningsskyldighet för spelarnas räkning.¹² En sådan redovisningsskyldighet för mottagna medel anses nämligen följa av allmänna principer utan uttryckligt avtal. Skyldigheten att redovisa mottagna medel går allmänt sett långt och kan uppkomma i situationer som knappast i dagligt tal ger upphov till skyldighet att redovisa för mottagen egendom.¹³ I den situation som var föremål för bedömning i NJA 1989 s. 768 kolliderar principen att det anses uteslutet för en spelare att få sitt krav erkänt av domstol om spelet bedrivits utan erforderliga tillstånd med regeln att det uppkommer en redovisningsskyldighet för mottagna medel som tagits emot av spelarrangören. Högsta domstolen uttalade om denna motsättning:

»Det är sedan gammalt erkänt att spelskulder inte kan drivas in på rättslig väg. Den som vunnit i spel har nämligen inte ansetts förtjänt av rättsordningens stöd för att tvinga förloraren att infria den skuld han ådragit sig genom spelet. Härav följer dock inte att även andra typer av fordringar som uppkommit i samband med spel saknar rättslig giltighet.«¹⁴

Det synsätt som Högsta domstolen anlägger på situationen är det, att spelarrangören tar emot insatserna inte för egen, utan för övriga spelares räkning. Arrangören har en plikt att kunna redovisa de mottagna medlen och eftersom spelet inte kom att slutföras, kunde denna skyldighet inte fullgöras.¹⁵ Slutsatsen blev därför att medlen inte kunde tas i anspråk för att täcka spelar-

¹¹ Se NJA 1985 s. 316, där endast frågan om förverkandet av spelinsatserna togs upp av Högsta domstolen och hovrättens dom därför stod fast.

¹² Fallet har kommenterats av *Agell* Rätten till spelinsatser, som lämnats till arrangör av pokerspel JT 1989-90 s. 627-631.

¹³ Se allmänt om uppkomsten av redovisningsskyldighet *Hellner* Redovisningsskyldighet i kontraktsrätten, Fs Hessler Stockholm 1985, s. 233-257 och NJA 2009 s. 500 med principiella uttalanden i frågan.

¹⁴ NJA 1989 s. 768, Högsta domstolens domskäl, referatet s. 772.

¹⁵ Som *Agell* påpekat i sin kommentar till fallet i JT 1989-90 på s. 631 är antagandet att det föreligger en redovisningsskyldighet inte alldeles realistiskt. Som han skriver på s. 631 räcker det med att föreställa sig »reaktionerna i kafélokalen i Köping 1980, om någon deltagare i pokerspelet skulle ha begärt att återfå sin insats sedan spelet börjat eller han rentav blivit utslagen«, för att inse antagandets praktiska konsekvenser.

rangörens skuld till staten. Fallet visar på detta sätt att inte alla anspråk hålls utanför domstolarna och att rättsverkningar av avtal som slutits i anledning av spel inte alltid är uteslutna, ens om själva arrangemanget utgör brott mot dobbleribestämmelsen.¹⁶

Möjligheten att pröva tvister om spel och vad i allmän domstol

Alla tävlingar och spel har regler. Många av dessa regler betraktar vi inte som rättsligt bindande, men deltagarna förväntas följa tävlingens eller spelets regler, även när tillämpningen ger annat utfall än vi önskat. Eftersom många tävlingar har priser och det även annars kan medföra förmåner att utpekas som vinnare eller i vart fall högt placerad bland deltagare i en tävling, finns det anledning att överväga om det ändå inte uppstår juridiskt bindande förpliktelser som kan utkrävas i domstol. Så länge alla håller sig till en gemensam förståelse av spelets regler, vållar dessa inga problem, men om »fek« vinnare pekas ut eller någon diskvalificeras på oklara grunder, ligger det inte alltför långt bort att vilja överklaga beslutet. Här ställs två hänsyn mot varandra, nämligen å ena sidan att spel och tävlingar anses höra till privatlivets sfär och å andra sidan att tävlingar och lopp idag kan ha betydande prissummor eller andra fördelar givna för dem som bedömts ha klarat tävlingen bäst. Det är i denna spänning mellan föreningslivets rätt att själv bestämma sina regler och kravet att priser och utmärkelser inte utdelas godtyckligt tvisten i NJA 2001 s. 511 har sin rot.

Målet rörde ett lopp på Jägersro, där hästen Blaze of Glory segrade. Efter loppet genomfördes dopingprov på den segrande hästen. Provet visade att hästen hade en okänd mängd av det icke steroida antiinflammatoriska läkemedlet Naproxen i kroppen. Eftersom medlet var otillåtet enligt tävlingsreglerna, frändömde Svenska Travsportens Centralförbund (STC) det bolag som ägde hästen, Superbus, prissumman om 90 000 kronor. Den uppfödarpremie om 9 000 kronor som skulle ha utgått om inte hästen hade diskvalificerats betalades heller aldrig ut. Ägarbolaget Superbus stämde med anledning av detta beslut STC och yrkade att prissumman och uppfödarpremien jämte ränta skulle betalas. De egentliga rättsfrågorna som slutligen kom att avgöras av Högsta domstolen var dels om beslut som fattats av STC med stöd av gällande tävlingsreglemente alls kunde tas upp av allmän domstol, dels, om sådan prövning ansågs möjlig, i vilken omfattning STC:s tillämpning av reglerna kunde överprövas av domstolen.

¹⁶ Fallet väcker vidare frågor om förhållandet mellan sådan talan som skall tas upp av domstol och sådan som på grund av det osedliga inslaget skall avvisas, men det skulle föra för långt från huvudlinjen här att behandla detta ingående. Jag har dock diskuterat delar av problemet i *Spel och osedliga avtal* på s. 746-749.

Högsta domstolens ledamöter var inte eniga, men majoriteten ansåg att STC:s beslut kunde tas upp till materiell prövning. Här uttalar majoriteten något som vid första påseendet förvånar, mot bakgrund av den allmänna regeln om giltigheten av avtal som grundar sig på spel och vadslagning:

»Många gånger är emellertid ett tävlingsresultat, direkt eller indirekt, förbundet med rättsverkningar. Om den som ostridigt är berättigad till ett pris inte erhåller detta, kan han – med de begränsningar som sedvane-rättsligt gäller beträffande spelvinster – driva in priset på rättslig väg.«¹⁷

Det framgår inte av uttalandet att det görs mot bakgrund av att detta var en tävling som hölls med erforderliga tillstånd, men detta måste förutsättas om konstaterandet om att kravet skulle kunna drivas in i rättslig väg skall vara i sak korrekt. Majoriteten utgår alltså från att beslutet att låta en häst delta i ett lopp i denna situation ger upphov till ett helt vanligt avtal. Anspråk med grund i avtalsrelationen mellan arrangören och deltagaren kan därför tas upp av allmän domstol och rätten att få ut prissumma och andra fördelar av att delta blir en ordinär fordran.

Därmed vänds frågan så, att det bör föreligga något särskilt skäl till att STC:s beslut *inte* skulle kunna överprövas av allmän domstol. Den omständighet som kunde ha talat för detta, är att det i tidigare praxis, i första hand NJA 1990 s. 687, ansetts olämpligt att idrottsföreningars beslut överprövas av domstol. Majoriteten i NJA 2001 s. 511 markerar emellertid i domskälen att tvisten mellan Superbus och STC var av annat slag än i det tidigare fallet genom att hänvisa till ett uttalande av *Sigeman* i en närliggande fråga:

»Efter vad anm[älaren] kan förstå är det förenligt med rättspraxis och mest klarläggande att helt enkelt betrakta föreningsstadgar som en sorts avtal mellan föreningen och medlem. Precis som tvister om andra avtals innehåll och tillämpning vid behov prövas av domstol, har man att utgå från att domstol normalt överprövar förenings tillämpning av uteslutningsklausuler.«¹⁸

Uttalandet tar direkt sikte på vilka förutsättningar som skall föreligga för att en förening skall kunna utesluta en medlem med stöd av föreningens stadga, men tycks ta sin utgångspunkt i tanken att föreningsstadgan är att jämställa med avtal i största allmänhet. Högsta domstolens majoritet tar emellertid inte steget fullt, utan anger att domstolens materiella överprövning av föreningens bedömning normalt bör vara inskränkt. I den konkreta bedömningen om

¹⁷ NJA 2001 s. 511, majoritetens domskäl, referatet s. 523.

¹⁸ *Sigeman* [Anmälan av] Carl Hemström. Uteslutning ur ideell förening, SvJT 1974 s. 295-302, s. 298.

STC:s beslut var i överensstämmelse med stadgarna eller inte, motiverar majoriteten att rätt bedömning ändå gjorts på följande sätt:

»I förevarande fall är det emellertid fråga om en efterhandsbedömning. Även i sådana fall bör utgångspunkten vara att de bedömningar som gjorts av de enligt tävlingsreglerna behöriga organen i princip skall respekteras. STC:s bedömning bör därför vid domstolsprövning sättas åt sidan endast om bedömningen måste anses stå i uppenbar strid mot tävlingsreglementet eller stadgad praxis eller om det annars föreligger särskilda skäl (jfr 36 § avtalslagen, NJA 1990 s. 687 och Sigeman i Förhandlingarna vid det 31 nordiska juristmötet 1987 del II s. 393 f).«¹⁹

Högsta domstolens majoritet stannar därför vid något som ser ut som en allmän princip, nämligen att beslut i fall av detta slag visserligen kan överklagas till allmän domstol, men överprövningen syftar endast till att motverka uppenbart felaktiga beslut. I det konkreta fallet fanns det ingen anledning att ändra det beslut STC fattat. Av minoritetens motivering framgår att det är just dessa punkter som är de helt avgörande. Det är inledningsvis värt att notera, att NJA 1990 s. 687, som både majoritet och minoritet hänvisar till, inte ger stöd för att ideella föreningars beslut generellt skulle kunna underställas domstols prövning. Tvärt om betonas undantagskaraktären i att allmän domstol trots allt prövat föreningens beslut att utesluta medlemmar.

I NJA 1990 s. 687 uttalade Högsta domstolen att prövningen i de tidigare målen »får antas ha skett på avtalsrättsliga grunder, varvid stadgarna ansetts som led i rättsförhållandet mellan föreningen och medlemmen«. ²⁰ Synen att stadgarna blir del av ett avtal mellan medlemmen och föreningen får nog därmed anses fast etablerad. Detta löser emellertid inte, om jag läser rätt, frågan om möjligheten att pröva avtalet. Högsta domstolen fortsätter nämligen i NJA 1990 s. 687 på s. 695 med följande karaktärisering:

»En idrottsförening verkar på olika sätt för utövandet av viss eller vissa idrottsgrenar. Sådana föreningar har i allmänhet ett klart ideellt syfte, vilket också brukar komma till uttryck i stadgarna. I följd härav får medlemmarnas deltagande i verksamheten ett personligt inslag, som i princip saknas i föreningar där det ekonomiska intresset träder i förgrunden. Det är inte väl förenligt härmed att uteslutning skulle kunna prövas enligt avtalsrättsliga principer.«

¹⁹ NJA 2001 s. 511, majoritetens domskäl, referatet s. 524.

²⁰ NJA 1990 s. 687, Högsta domstolens domskäl, referatet s. 695. De rättsfall som avses torde vara i första hand NJA 1945 s. 290, 1946 s. 83 och 1958 s. 654, men även NJA 1977 s. 129 kan stödja uttalandet.

Möjligen skulle man av det citerade kunna sluta sig till att domstolsprövning skulle ligga närmre till hands då de ekonomiska intressena väger tyngre än de ideella. Det är förmodligen detta som avses när minoriteten i NJA 2001 s. 511 uttalar:

»Vad som här kan tänkas utgöra grund för domstolsprövning av en sådan tvist, som alltså gäller tävlingsresultat, är att tävlandet med hästen utgjort led i en yrkesmässig verksamhet i förening med att prissumman uppgått till ett förhållandevis stort belopp. Det kan då framstå som naturligt att Superbus, i likhet med yrkesutövare i allmänhet, kan få sitt anspråk på betalning för den ifrågakvarande prestationen prövat av domstol. Det ideella och personliga inslaget har i en sådan situation också till stor del minskat.«²¹

De skiljaktiga menar dock att det skulle vara ett stort ingrepp i idrottsrörelsens rätt att själv lösa sina tvister om allmänna domstolar gavs en generell behörighet att pröva tvister om tävlingsresultat på idrottsområdet i sak, även om prövningen skulle inskränkas till att bara avgöra huruvida det idrottsliga organets bedömning står i uppenbar strid med tävlingsreglementet. Ståndpunkten att domstolar skulle ha rätt att överpröva idrottsrörelsens egna bedömningar skulle också enligt de skiljaktigas mening bryta med vad som allmänt ansetts vara gällande rätt på området.²²

Den regel som slås fast i majoritetens domslut och som får anses ge uttryck för gällande rätt i frågan, ger ändå upphov till tveksamheten om hur långt den fastslagna principen räcker. NJA 2011 s. 511 rörde egentligen bara tvister mellan deltagarna i en tävling och tävlingsarrangören och inte förhållandet mellan eventuella spelare och spelarrangören. Ett kapplöpningsslopp kräver uppenbarligen förberedelser och skicklighet av deltagarna och det kan väl tänkas att det därmed är befogat att betona att avtalsrelationen är ordinär och att det därför vore möjligt och lämpligt att ge allmän domstol möjlighet att upphäva uppenbart felaktiga bedömningar. Svårigheten ligger i att avgöra var gränsen går mellan en i och för sig felaktig bedömning och när felaktigheten blir uppenbar.²³

²¹ NJA 2001 s. 511, skiljaktiga justitieråden Gregow och Lennander, referatet s. 526.

²² Man kan också notera att justitierådet Gregow, som i 2001 års mål är del av minoriteten, var referent i 1990 års mål.

²³ För exempel på svårigheterna att göra just dessa bedömningar se *Lambertz* Rättvisa inom idrotten, Fs Hästad Uppsala 2010, s. 403-425, som avslutar med att argumentera för att idrottsförbunden borde »väga rättviseaspekterna mot enkelhetskraven på en betydligt finare väg än man hittills använt«. Att sådan »rättvisa« inte lämpar sig för överprövning i domstol är emellertid enligt min mening uppenbart. Se även *Hästad Lex Burka – om jämkning av idrottsresultat*, Artikelsamling 2012 Idrottsjuridisk skriftserie nr 17, Stockholm 2012 s. 87-94.

Det finns givetvis mer att säga om den rättsliga relationen mellan deltagare och arrangörer av tävlingar, men grundhållningen i NJA 2001 s. 511 är trots allt att deltagarna är bundna av de reglementen och regler som uppställts för tävlingen och därmed kommer föreningarnas avgöranden och eventuella egna överprövningssystem att bli bindande för deltagarna. Möjligheten att få ett beslut överprövat av allmän domstol är bara en säkerhetsventil i system som annars i allt väsentligt sköter sig utan inblandning utifrån.

Fel häst vann!

Spel och vadslagning bygger på att det går att avgöra vem som vann eller om något verkligen inträffade. Det krävs därför tydliga regler för deltagande och vad som menas med att vinna i loppet, tävlingen eller vinna vadet. I många fall finns det ett reglemente som anger förutsättningarna och detta skapar ofta tillräcklig stabilitet. Ändå händer det att det är oklart om någon vunnit. I det lopp som bedömdes i NJA 2001 s. 511 vann visserligen hästen Blaze of Glory, men efter provtagningen diskvalificerades den. Enligt tävlingsreglementet påverkar inte sådan diskvalificering resultatet på totalisatorspelet. Den lite märkliga situationen föreligger alltså, att den häst som senare inte kan ta emot priset för vinsten ändå för dem som spelat på loppet framstår som loppets vinnare. Med en viss förenkling kan vi säga, att spelreglerna kan innebära att den häst som står överst på resultatlistan kanske inte vann loppet, trots allt. I förhållandet mellan arrangören av tävlingen och deltagaren är detta hanterbart, men hur gör man med alla som slagit vad om utgången i loppet?

Just en fråga av detta slag var föremål för bedömning av danska Højesteret i U 1956.245 H.²⁴ Även om målet är gammalt, är det ännu av visst intresse för frågan. Tvisten gällde vadslagning på kappflygning med brevduvor. Kappflygningen gick till så, att duvorna släpptes från samma plats, men eftersom de hörde hemma på olika platser, hade de olika långt att flyga. Avstånden hade mätts upp, så att duvans hastighet för sträckan kunde beräknas. En av duvorna, nummer 9, hade emellertid flyttats, så att sträckan från start till mål blev en annan. När resultaten jämfördes, kom en för kort sträcka att läggas till grund för avgörandet vilken duva som vunnit loppet. Innan felet upptäcktes hade emellertid duva nummer 7 och duva nummer 5 förklarats som första och andra duva i loppet. När felet upptäcktes, räknades resultatet om, och det visade sig då att duva nummer 9 vunnit och att 7 och 5 kommit först därefter. Duva nummer 8, som först angivits som tredje snabbaste duva, sattes först på fjärde plats.

²⁴ Landsrettens avgörande publicerades först som U 1954.893 Ø och bara Højesterets dom återges i det senare referatet.

En av dem som slagit vad om snabbaste duva hade fått del av det först offentliggjorda resultatet och hade satsat så i loppet, att han med placeringen 7-5-8 skulle ha vunnit 3 827 danska kronor. Arrangören av kappflygningen vägrade emellertid att betala ut vinst efter det första resultatet och höll fast vid att det senare, korrekt beräknade resultatet skulle gälla. Målet komplicerades av att det i reglementet för totalisatorspelet på loppet fanns en bestämmelse, enligt vilken resultatet var slutgiltigt först när nödvändiga beräkningar var gjorda och domarkommittén offentliggjort vinnarnas nummer tillsammans med oddsen. Enligt regeln fick ingen justering av resultat eller odds göras efter offentliggörandet.

Højesterets majoritet fann inte att de först lämnade uppgifterna om resultatet hade givit upphov till en sådan säker förväntan om utgången i kappflygningen, att krav på att få ut vinsterna kunde stödjas på dessa. Majoriteten uttalade vidare, att reglementets bestämmelse om slutgiltigt resultat inte kunde leda till annan bedömning. Några närmare skäl till att regeln om slutgiltigt resultat inte skulle gälla i förhållande till spelarna anförs inte i de publicerade domskälen. Möjligen har det varit av betydelse att felet rättades redan efter en halvtimme och att inga vinster betalats ut innan det i sak korrekta resultatet offentliggjordes. Spelaren hade i andra hand begärt att åtminstone få insatserna tillbaka, men Højesteret avslag även detta yrkande.

Ser man praktiskt på frågan, så framstår det som lämpligt att reglerna för vadslagning om utgången i ett lopp eller en tävling innehåller bestämmelser om situationer av detta slag. Det praktiska resultatet blir visserligen därmed, att den som spelat på utgången i ett lopp kan vinna, även om spelaren satsat på fel häst som i NJA 2001 s. 511. Av det danska fallet U 1956.245 H kan möjligen slutsatsen dras, att det inte föreligger något särskilt långtgående skydd för befogade förväntningar om att ha vunnit om felaktiga uppgifter först lämnats. Uppenbart felaktiga resultat bör kunna rättas om det sker utan alltför stort dröjsmål och innan vinster till spelare börjat betalas ut på grund av det först offentliggjorda resultatet.

Att delta och satsa

För att vinna ett vad måste man först ingå det och för att vinna ett spel måste man delta. Det finns därför också rättsliga problem som rör hur vadet ingås och vad som händer om någon inte kunnat spela. Ett avgörande som på många sätt har blivit en klassiker när frågor om spel och vad diskuteras är

NJA 1964 s. 80.²⁵ Fallet rörde kontoristen Wilzén som hade fått med sig in-

²⁵ Bland de författare som kommenterat fallet kan här särskilt nämnas *Lennander* Kontoristen Wilzén med medskick på Solvalla, Fs Hellner Stockholm 1997, s. 141-151 och *Agell* i det tidigare nämnda bidraget i Fs Nial.

struktioner och pengar för att satsa pengar på vissa hästar i två angivna lopp. Uppdraget skulle utföras utan att Wilzén fick någon ersättning av uppdragsgivaren.

I det första loppet såg Wilzén defleringen och provstarter för loppet, men när han skulle lämna insatser för sig själv och uppdragsgivaren, var det så stor anhopning av folk i spelhallen och köbildning framför kassaluckorna att det inte gick att lämna insatserna, innan luckorna stängdes. Högsta domstolen uttalade i frågan huruvida detta agerande var försumligt på sådant sätt att ersättningskyldighet mot uppdragsgivaren uppkommit följande:

Det förhållandet att Wilzén sålunda såg deflering och provstarter, innan han föranstaltade om att lämna [uppdragsgivarens] insats, kan med hänsyn till vad förut upptagits om arten och innebörden av uppdraget ej läggas honom till last såsom försummelse. Annat har ej visats än att Wilzén därefter gjort vad på honom ankommit för att insatsen skulle bli avlämnad. Wilzén är följaktligen ej ersättningskyldig gentemot [uppdragsgivaren] i avseende å detta lopp.²⁶

Det Högsta domstolen avser med den inte alldeles klara formuleringen *arten och innebörden av uppdraget*, torde kunna förstås på två olika sätt; antingen läggs betoningen på att det var en väntjänst som skulle utföras eller så framhävs att det var fråga om ett uppdrag som syftade till att möjliggöra spelande. Det är inte heller uteslutet att de två tolkningsmöjligheterna samverkar.²⁷ Beträffande det andra loppet fann första instansen att det framgick av utredningen i målet, att Wilzén spelat bort sina och uppdragsgivarens pengar och därför inte kunde satsa i loppet. Detta beteende ansågs försumligt och Wilzén ålades därför att ersätta uppdragsgivaren för hela skadan. Högsta domstolen delade denna bedömning. Skadan uppgick till den vinst som uppdragsgivaren skulle ha fått om Wilzén fullgjort sitt uppdrag. Eftersom det föreligger en så klar försummelse i uppdragets utförande, ger egentligen inte bedömningen i denna del något ytterligare till ledning för förståelsen av utgången i den andra delen. Även i senare avgöranden är spänningen mellan dessa moment oupplöst och det är inte alltid lätt att avgöra vilken princip som egentligen slås fast.

NJA 1986 s. 402 kan användas för att ytterligare illustrera hur de två momenten väntjänst och krav som grundar sig i spel ofta inte kan skiljas från varandra. Tvisten hade sin grund i att tio personer kommit överens om att tillsammans spela på tips efter ett visst system. Parterna turades om att samla

²⁶ NJA 1964 s. 80, Högsta domstolens dom, referatet s. 85.

²⁷ *Lennander* framhåller i *Fs Hellner* på s. 148, med hänvisning till handlingar som finns i akten i Högsta domstolen, att det var fråga om ett uppdrag som utfördes gratis, medan *Agell* i *Fs Nial* på s. 4 tycks böjd att tillägga omständigheten att det var fråga om spel större betydelse. *Agell* framhåller ytterligare betydelsen av att det var fråga om spel i efterskriften till bidraget i *De Lege*.

in insatser och lämna in tipskupongen. Vid ett tillfälle lämnade den som fått i uppdrag att lämna in kupongen inte in raderna. Den omgångens system skulle ha utfallit med 13 rätt och därutöver 11 tolvor, 50 elvor och 120 tior. Eftersom kupongen aldrig lämnats in, riktade de övriga krav på att få ut vinstsumman av den som haft i uppdrag att spela för de andras räkning. Högsta domstolen fann att de tios överenskommelse gav upphov till ett enkelt bolag och att det varit oaktsamt att inte lämna in kupongen. De övriga bolagsmännen hade därför principiellt rätt att få ersättning av den försumliga bolagsmannen motsvarande den vinst som skulle ha utfallit om kupongen lämnats in. Högsta domstolen framhöll emellertid att uppdragets art och de förutsättningar som gällde för uppdragets fullgörande utgjorde grund för jämkning av skadeståndet. Ersättning för den uteblivna tipsvinsten eller del av den skulle därför ändå inte utgå till övriga spelare i bolaget. Grunden förefaller inte bara ha varit att uppdraget skulle ha utförts utan motprestation, utan även att »tipsbolag har en något lekfull karaktär».²⁸

I båda dessa fall har tvisten gällt förhållandet mellan spelaren och någon som utan att få ersättning för uppdraget åtagit sig att spela. I praxis finns emellertid flera fall som gällt ansvaret för ombud som varit del i spelarrangörens organisation då kuponger eller kvitton inte kunnat lämnas in eller kommit bort i hanteringen till spelarrangören. Själva inmatningen av uppgifter sker idag oftast så, att uppgifterna förs över direkt genom någon form av terminal till spelarrangören och frågan huruvida ett spelombud i spelarrangörens organisation kan göras ansvarig om kuponger eller andra handlingar inte nått arrangören torde därmed numera vara av mindre intresse.²⁹ Frågan om någon verkligen deltar i spelet kan trots denna utveckling då och då uppkomma, fast i annan skepnad. En god illustration av detta finns i avgörandet av norska Høyesterett i Rt 2007 s. 425. Avgörandet hade sin upprinnelse i ett arrangemang mellan spelaren Schanke och en av Norsk Rikstotos spelombud. Ombudet och Schanke hade kommit överens om han skulle få spela på kortvarig kredit. Schanke spelade i stort sett dagligen för tusentals kronor och spelombudet hade fått en korsad check som säkerhet för Schankes spelande.³⁰ Spelombudet genomförde avräkning mellan Schankes vinster och satsade belopp samma dag som ombudet gjorde upp dagens balanser med Rikstoto centralt.

²⁸ *Lindskog* Kommentar till handelsbolagslagen, 2 upplagan Stockholm 2010, 2 kap. 14 § HBL under 5.2.1 s. 364.

²⁹ Se angående ombuds ansvar för borttappade spelkuponger från svensk rätt NJA 1940 s. 442 och NJA 1947 s. 13, från norsk rätt Rt 1955 s. 1132 (tippedommen) och Rt 1978 s. 1019 (tippeselskapsdommen) och för dansk rätt U 1964.803 H. *Gomard & Skovgaard* ägnar dessa frågor stor del av utrymmet i artikeln *Tipning og obligationsret*.

³⁰ Checker används sällan idag. Rättsverkningarna av att en check korsas framgår av 38 § checklagen (1932:131) och hur korsning sker i 37 § samma lag. Genom korsningen ökar inlösande banks skyldighet att kontrollera att innehavaren är den som har rätt att lösa in checkbeloppet. Korsningen försvårar på detta sätt att checkbeloppet kommer i orätta händer. Bestämmelserna i den norska och den svenska checklagen har samma innehåll.

Vid ett tillfälle då Schanke skulle satsa på ett lopp, hade Rikstoto lämnat felaktig information om bana. Istället för det korrekta B hade L2 angivits på Rikstotos hemsida. När Schanke skulle registrera loppet hos spelombudet, avvisade maskinen kupongerna. Tiden räckte inte till för att fylla i nya kuponger, så istället lade spelombudet in de korrekt ifyllda kupongerna i sitt kassaskåp. När kupongerna senare granskades, visade det sig att en av dem skulle ha givit en vinst på 676 462 norska kronor. Schanke krävde med stöd av dessa omständigheter Rikstoto på vinsten, men spelarrangören avvisade kravet.

Reglerna för totalisatorspel är i Norge fastställda av Mat- och Landbruksdepartementet. Av reglementet framgick, att det inte var möjligt att satsa efter det att loppet börjat. Vadslagningen blev vidare giltig genom betalning av insatser och genom utlämnande av kvitto för vadet. Eftersom Schanke hade kredit hos spelombudet, hade det visserligen varit möjligt att anse betalningen fullgjord, men något kvitto hade inte utfärdats på anvisat sätt. Parterna i målet var ense om att det inte ingåtts något avtal om spel och att ersättningskravet därför grundade sig på Rikstotos oaktsamt lämnade information. Enligt Schankes uppfattning hade de felaktiga uppgifterna hindrat honom från att sluta avtalet och han var därför berättigad till ersättning för utebliven vinst.

Høyesterett fann i sin dom att Rikstoto inte ådragit sig ett ersättningsansvar. I domen framhålls att förhållandena vid spel och vadslagning är speciella:

»Det angivelige formuestapet i vår sak er ikke som i kontrakts- eller anbudsforhold, knyttet til normale forventninger om fortjeneste. Ved inngåelsen av veddemål dreier det således i utgangspunktet bare om en fjerntliggende mulighet for gevinst, som i noen tilfeller – avhengig av type spill og den samlede innsatsen – kan bli særdeles høy. Men det er faktorer utenfor både spillerne og Rikstoto som avgjør når det vil oppstå gevinst.«³¹

Åter framträder särdraget vid spel och vadslagning, att det är osäkert om en spelare verkligen kommer att ha framgång, som betydelsefull för bedömningen. Høyesterett framhåller även i domen, att spelande som bedrivs med tillstånd måste ske i enlighet med fastställda regler och att utrymmet att ålägga arrangören ansvar, utöver det som direkt följer av dessa regler, är ytterligt litet. En utvidgad rätt att få ersättning därutöver skulle också kunna inbjuda till fusk. Fastän orsaken till att Schanke inte kunde satsa i det lopp han tänkt sig och att det var ostridigt att spelplanordnaren lämnat felaktig information, kunde ersättning för utebliven spelvinst alltså inte utgå.

³¹ Rt 2007 s. 425, förstevoterande dommer Bruzelius, referatet s. 429.

Avslutning

De normer jag lärde mig som barn om spel och vadslagning kommer nog att följa mig även resten av livet. Visst kan jag ta en lott på en välgörenhetstillställning eller i sociala sammanhang spela kort, men någon storspelare lär jag aldrig bli. Jag dras personligen mera till spelen som kräver skicklighet än de som bygger på tur, om jag nu alls spelar.

Men denna personliga inställning hindrar inte att jag finner de rättsliga frågorna både utmanande och intressanta. Min skolning som jurist gör, att jag inte gärna vill dra in min privata moraluppfattning i mitt rättsvetenskapliga arbete. Av den praxis som beskrivits ovan, framgår att vi har att göra med regler som avviker från dem som annars skulle tillämpas på avtalsrelationen och man kunde gott tala om en särskild kontraktstyp med vissa variationer. De mer objektiva skälen till att spel och vadslagning behandlas efter andra linjer i praxis än avtal i allmänhet, är nog mer att vinsten är så osäker än att spelandet skulle sakna rättsordningens erkännande.³² Det framstår varken som realistiskt eller lämpligt att på samma sätt som i annan avtalsrätt skydda förväntningar om utfall och förtjänst när vinsten flyter av så osäkra förutsättningar. Det ligger i spelets egen logik att den som spelar inte kan förlita sig på att vinna. Denna grundläggande osäkerhet präglar rättsreglerna om spel och vadslagning. Spelrätten kan därför sägas vara ett rättsområde, där osäkerhet och förutsägbarhet löper samman på ett alldeles särskilt sätt.

³² Jfr *Trolle* som i sin kommentar till rättsfallet U1964.804 H i U 1965 B s. 145 på s. 148 om uttrycket *förhållandets beskaffenhet* uttalar: »Hertil er [...] som et væsentligt moment kommet tabets særegne karakter – ikke så meget det, at der er tale om det af retsordenen ellers ikke apprecierede spil, men mere, at der var tale om et retsforhold uden for omsætningen, hvor gevinstchancerne er usikre, men kan være store. Det kan vel herved anføres, at det trods alt altid er mindre smerteligt at gå glip af en fortjeneste, man har haft udsigt til, men ikke opnået, end at miste eller skulle tilsvare et tilsvarende beløb, man har.«